PII 4038
7353

БР. 1. У Срем. Карловцима у недељу 2. маја 1899. год. ГОД. I.

СРБИН ЗАНАТЛИЈА

ЛИСТ ЗА ПРОСВЕТУ, ПОУКУ И ЗАНАТЛИЈСКЕ ИНТЕРЕСЕ

ОРГАН СРБА ЗАНАТЛИЈА

„Србин Занатлија“ излази сваке суботе на целом табаку. Цена му је за Австро-Угарску 3 форинта на целу годину; на пола године 1 ф. 50 нов.; а на једну четврт 75 новч. За Србију 8 динара. За остаје земље 10 франака.

Мото: „ПОМОЗИМО САМИ СЕБИ“

Рукописи шаљу се уредништву, а претплата администрацији „Србина Занатлије“ у Сремске Карловце. Рукописи не враћају се, а неплаћена писма не примају се. — Огласима је цена 4 новчића од реда оваких слова (гармонд).

Помоз' Бог!

И ако нисмо, као што смо обећали, са првим бројем нашега листа изашли баш лицем на Христово Васкрсније; на дан у који је из мртви Васкрснуо спаситељ целог човечанства, Исус Христос, на дан када је победила светлост мрак — то ипак нека Србин занатлија сматра овај данашњи дан за свој Ускрс, јер се и он из мртвих пробудио, и јер ће и он од данас почети новим духом да живи, оним духом, којим је сретнији занатлија у сретнијег народа, одавно почео да живи... Друге занатлије у других народа су сложнији, образованији — наши су Срби занатлије у свему заостали.

Даклем, пре свега; ако хоћемо да постигнемо оно што смо издангубили; ако хоћемо да достигнемо сретније и напредније занатлије; ако хоћемо да очувамо свој прави занатлијски карактер, па најпосле: ако хоћемо да се избавимо од опште пропасти, која нам грози, морамо изабрати за девизу: *„Слога, љубав и братство, међусобна и узајамна помоћ“.*

*

Ово су претешка времена за тебе мили роде занатлијо. Не верујемо, да је ма који други сталеж до таког искушења дошао, као што си ти мили брате занатлијо. Твоји су дани потавнили; твој је живот горак и чемеран, роде мили и ти си жив сахрањен.

У тој твојој такој беди и невољи, у тим твојим тешким данима и напослетку, у тој твојој материјалној пропасти, када видиш да ћеш морати несрећној судбини подлећи; кад ће многи од тебе морати и до несрећног просјачког штапа доћи, немаш никога ко би свој глас за тебе подигао и потражио начина и лека како би те од очите пропасти избавио.

Фабричка брза и само за око израђена производња, угушује те; оскудна и ова претешка времена упропашћује те, а твоја међусобна утакмица — потпомаже пропаст и поткопава све дубљу провалију, у коју ћеш се — ако овако дуго остане — једног дана морати с твојом драгом породицом заједно сјурвати. *Па докле тако?!*

Зар се теби занатлијо заиста не може помоћи? Зар се твојој насрећи не може лека наћи? и зар ћеш ти и даље остати без твоје обране, поуке и заштите? Не ћеш! Не ћеш роде наш занатлијо!

Ми смо увидели да је теби обрана потребна. Увидели смо, да си сам себи остављен, да у очајању, без обране, своје тешке дане проводиш. — Зато и покренусмо овај лист, којем ће бити једина *брига* и *задатак*, да ради на твоме добру занатлијо роде; за твој напредак, за твоју срећу и будућност твоју и твоје добре породице мили брате занатлијо.

Данашњим даном покрећемо овај лист: *„Србина Занатлију“;* од данашњег дана нека ти сјајније сија сунце јарко, које ти је већ дуго помрчало, па нека од данас одјекује глас „Србина Занатлије“, нек се чује глас Србина занатлије, који је већ годинама мртвим сном спаво. Глас „Србина Занатлије“ чуће се високо и далеко, те ће сигурно допрети и до оних ушију, којих се понајвише тиче, који треба да чују тај глас.

„Србину Занатлији“ биће једини задатак, да ради на унапређењу занатлијских интереса и да скупи цело занатлијство у једно братско коло,

---

ЛИСТАК.

СТОТИНАРКА

— истинита прича из занатлијског живота —

Кад-год би га ко од познатих запитао: шта је Милане, шта чекате, што се не жените, зар хоћете да . . . . . Он је обично и нечекајући свршетак така питања свагда одговорио; док заштедим стотинарку.

Милан беше већ око своје тридесете, доста лепа појава и озбиљна изгледа. У свом занату савршен вештак, јер тако је о њему говорио његов мајстор Ђока, који са своје уредности и вештине стече глас најбоља столара, не само у вареши М. него и у целој околици.

Када је дошла недеља или светац Миланови би другови то своје слободно време проводили по разним гостионама и крчмама, трошећи своју зараду а уједно и своју физичну и моралну снагу затупљујући свој ум разним алкохолним пићима. А шта је Милан тада радио? Он би се лепо обукао, баш онако, како то углед једног ваљаног занатлије захтева, те би шетао по варошком шеталишту или сам, или са онима, од којих се надао да ће нечег лепог, доброг и корисног научити. А после вечере седео пред кућом свога мајстора.

Миланово овако понашање изазвало је код свијух разборитијих и увиђавнијих грађана највеће признање и похвалу. А код његови другова огорчење и презирање, јер му пребациваху да је тврдица, муфлис, и друга погрдна имена надеваше му. Ну он се слабо на то осврта. Остао је и даље онакви, какви треба да буде сваки онај, који уме да цени свој сталеж.

*

Пролазили су дани, недеље и месеци, а Милан је редовно сваке недеље мењао своју зараду у један новчани завод. Па каква за њега беше радост, када му једне недеље књиговођа рече: Е Милане сада намиристе стотинарку, зато више неоклевајте него се жените. На Миланову лицу засија радост, и он смешећи се одговори: моја се жеља испунила и сад ћу да се женим.

Једне недеље шетао сам се пред црквом, и баш пред сам свршетак службе Божје указаше се из споредне улице сватови, чији ли су Боже? Заиста Миланови! Колико ме то изненадило, толико два пута више одбрадовало.

Милан је узео истина сироту, али лепу, добру, вредну, здраву и разбориту девојку, ћерку покојног Гавре опанчара, које и родитељи беху примерни, па зар и ћерка могаше другчија бито? Не, са њоме су урођене такве врлине, тако је однегована и научена.

Одма по женитби почео је Милан самостално свој занат водити. Њему није дуго требало да задобије прве и најглавније послове, јер он беше, необично вредан, савестан и вештак у своме послу тако, да је сваки са његовим послом потпуно задовољан био. А то ме је ваљда много допринело и то, што је његов бивши мајстор Ђока, који је иначе све боље и главније послове радио, нешто здрављем оронуо, те се баш велико за послом и отимао није, јер је леп иметак стекао и са њиме свој и своје породице опстанак осигурао.

Милану је све боље и боље посао ишао, зараде беше доста, жена добра и вредна, а Бог га обдарио и породицом. Зар нису ту сви услови за срећу и напредак?! О та колико има тако срећних и задовољних као што је Милан! Али он је то и саслужио.

Његово душевно расположење, његово свагдање весело лице, његова песма са којом је легао и устајао, његове миле и благе речи којима је својој дечици тепао, беху докази највеће среће и садовољства.

Оставимо Милана нека ужива у срећи Богом датој му, нека се поноси плодовима труда свога, нека живи за наде и узданице — децу своју. . . Нека живи . . . нека . . . пева . . . до века. . .

*

Али ништа на свету нема сталног и постојаног, све је прелазно и променљиво. Па јел онда чудновато, што је и разним занатима загрозила опасност које због многих фабричких утакмица, које пак због наступелих тешких материјалних прилика становништва места и околице у којој је и срећни Милан живео.

Многе разборитије занатлије увидеше ту опасност и оне последице, које ћеду их стићи

у један братски загрљај, у једну целину, која ће онда за цело бити моћнија чињеница у друштву и држави, него што је данас овако раштркано, растројено, те *без споразума* ради сваки на своју штету.

Па зар да се не чује глас занатлије? Зар ће он још и на прагу двадесетог века бити пасторче? Не ћеш занатлијо! Твој се глас мора чути, твојим се оправданим тужбама мора помоћи; твоје ће тужбе сигурно и они чути којих се тиче, па ће потражити лека твојој материјалној бољци.

„Србин Занатлија“ неће се ни укакве локалне ствари мешати нити ће уопште расправљати што осим занатлијског питања.

„Србин Занатлија“ излазиће редовно сваке суботе на целом табаку оваког формата. Цена му је на годину 3 фор. (за Србију 8 динара); на пола године 1 фор. 50 новч., а на четврт год. 75 новч.

Како је ово врло мала цена, то се надамо да ће се Србин занатлија сваки претплатити на „Србина Занатлију“, тим пре, што је ово *једини* лист у овостраном Српству. А мислимо, па и тврдимо, да је оваки лист Србину задатлији нуждан, као парче хлеба.

Ми ћемо пак с наше стране учинити, колико је год могуће, да нам лист што боље одговара своме узвишеном задатку. Поред поучних, стручних и уопште корисних чланака, доносићемо и забавни део — подлистак. Да би пак, као што рекосмо, лист на највишем ступњу био, и да би нам се колико толико одлакшало, молимо све оне, који су пријатељски расположени према занатлији; којима српско занатлијство на срцу лежи, да нас са својом сарадњом што свестраније потпомогну.

Ево ти звезде водиље занатлијо мили роде. „Србин Занатлија“ нека ти буде обрана у овим тешким данима твојим „Србин Занатлија“ нека ти буде путоказ, којим треба да ходиш.

Али немој дакле да због 3 фор. пре времена угуши глас „Србина Занатлије“, јер ти је тај глас веома потребан.

Претплату треба слати на администрацију, а рукописе на уредништво „Србина Занатлије“ у Срем. Карловцима.

Уредништво и администрација „Србина Занатлије.“

Помоћ! Помоћ!

Тужни и жалосни гласови одјекују широм ове наше простране домовине: Помоћ! Помоћ!...

Међу тим тужним и тавним звуцима, понајвећма се чује болан вапај нашега вреднога занатлије. Занатлија је већ промукао од викања за помоћ — али помоћи нема! Па зар заиста нема више помоћи нашем пропалом занатлији? Зар га је несрећа толико обхрвала, да заиста помоћи нигда бити неће?!...

И не ће! одговарају му горди фабричари, који су тако рећи, целу нашу индуетрију узели под аренду. Неколико људи у целој овој нашој напаћеној домовини, окупираше сво досадање уживљење нашега вредног занатлије; неколико људи, који располажу милијунима одузеше хлебац нашем занатлији — Неколико људи отераше већ многог нашега занатлију до просјачког штапа и њихову јадну породицу упропастише, за навек упропастише!

Фабричари су господари целе индустрије у свима државама. Њина је будућност осигурана, а наших хиљадама занатлија који свој хлеб изгубише, довикују гордо господа фаабричари: Дођи к нама да радиш, али пошто ми хоћемо и како ми хоћемо, јер смо ми данас ваши господари, а ви сте наши — радници!

Занатлија, који је годинама свој занат учио, док га је изучио; годинама се потуцао по свету, патећи се свакојако — мора сада да гледа у господина фабричара, како шетајући по каванама, играјући билијара, командује целом занатлиству и одузима му живот његов.

Али така су времена наступила — Фабричари имају заштиту у држави, у самом „Обртничком закону“. Но добро би било да мало више пажње поклоне, они којих се тиче, на овај бедни занатлијски сталеж, који је баш усљед тих силних фабрика по највише, без рада, без хлеба остао.

Хиљадама занатлија живе данас у највећем очајању, крха прсте, хуче и јауче; треба му рада, треба му хлеба за живот и њему и његовој бедној породици, ал' од свега тога ништа нема!

Многи је у тој својој беди и невољи напустио свој занат, па се понизио; отишао у разне службе, где му се „са неке висине“ и с презирањем заповеда да ради неки посао, који не приличи једном занатлији, које свршио „све школе“, док је постао — мајстором. „Али нужда закон мења.“ Треба хлеба, деца иште, а они то не знају, шта је то нема! — Јер, док само иште, али кад им се одмах не да, онда богме почну да пишту!

Ту дечију вриску, осим њених забринутих родитеља, нико не чује. — А ко би и нахранио толику силну занатлијску децу?! Нико то не може учинити само њихови родитељи; родитељи се морају побринути за своју дечицу — па макар се колико понизили!...

Али ипак, ипак, мислимо да би још било лека овом црном занатлијском стању. Они којих се тиче, који воде бригу о нашој домовини, нека само помисле да је пречe спасти хиљадама занатлија, него потпомагати неколико фабричара, који од туђег зноја и жуљева живе.

То би требао да буде један од првих брига нашим владама, да потраже начина, како да се побољша стање нашег занатлије; да му се даде могућности да може од свога заната, као човек живити, а не као неки бедан створ. Фабричарима треба скратити мало рукаве, а не да они с њиним капиталом експлотишу и упропашћују хиљадама занатлија и њихових породица.

*

Није доста беде и невоље што су фабричари упропастили хиљадама занатлија, него се и сам свет одао те листом купује фабричке производе. А да ли су ти производи тако добри, јаки, лепи, као што нови изгледају? Не мојте се варати! Фабрички су производи брзо и само за око израђени, али за трајно држање не. Но зар се још нисте довољно уверили, колико сте се пута опекли? Зар се још нисте уверили, колико сте пута, с фабрички производи преварени? Али ако се још заиста нисте довољно о истом уверили, онда... но, немојте нас изазивати да пружимо прст, те да вам покажемо више фабричких производа, а за које је хиљадама форината плаћено, па ипак ништ не ваља! Не ваља велимо, нити може ваљати оно, што се брзо изроди, па ма то била сама берлинска фабричка производња.

Не мојте нам пребацивати што и код наших неких занатлија посао није потпуно добар, ма да га својом руком израђује. А

и под којима ће горко заукнути сваки Србин занатлија. Зато се почеше саветовати, како и на који начин, да кад наступе ти тешки дани, сачувају себе и своју породицу од највеће беде и невоље, и решише: да оснују занатлијслу задругу за издржавање и помагање изнемоглих и оболелих занатлија и њиховим породица.

Зар тако племенита мисао да се неоствари и непоздрави као свезда избавитељица онога, који је у мраку пошао понору своје пропасти?!

Зар могоше покретачи те установе да и замисле себи; да ће бити запатлија који неће пригрлити ову установу, овај једини свој и породице своје спас.

Зар смедоше и доћи на мисао, да и Милан неће са њима здружен све и сва употребити да се така задруга оснује, која би била онај бедем, који би заклањао, чувао и бранио занатлију и његову породицу од највеће нужде и патње па и понижења.

Са таком вером и надом отидоше Милану, те му разложише важност и смер ове установе и позваше га у њихово коло, на заједнички рад.

Како се изненадише кад им Милан одговори; сваки нека се за себе брине, а ја ћу се већ сам за себе и своју породицу бранути, док је здравља. . . .

Јест док је здравља, ал кад оно изневери шта ћемо онда, примети један од ових, на коју примедбу изусти наш Милан доста опору реч.

И ако му ови много и дуго говораше о приликама, које ће скоро наступити и о корисности оваке установе, ипак одоше од њега без успеха али са уверењем, да ће се кадтад за ото горко кајати.

Миланова жена беше од оних жена, која је свагда рачунала и на будућност, па зато му је увек, кад-год је са њима на само остала, говорила: Милане брате зашто се не упишеш у то удружење? Шта би ја јадница са четворо деце радила да се ти разболеш или изнемогнеш, од чега да живимо? Ми немамо ништа што би нам, у случају твоје дуже болести живот осигурало.

Милан би таке речи, на једно уво чуо, а на друго пустио. Ни разлози, ни молба, ни сузе, па чак на спомињање најсветије родитељске дужности, нису на Милана могле утицати да се упише у то удружење.

Он је остао при своме: нећу.

Та племенита замисао беше остварена. Она напредоваше. А од какве је благодати и користи то је могао знати само оболели, изнемогли занатлија и његова породица, који благосиљаше оне, који је остварише, и са чиме бришу суву жалосницу ових сиротана који су сами себи остављени.

— — — — — — — — — — — —

Погледајте Милана како је тужан и невесео. На лицу му нема више оне ведрине, песма му умукла... Он је болестан.

Оболио је од тешке и неизлечиве болести, а какви су таки болесници то је сваком знано: да не маре ни за шта и ни за кога, несносни и мрски сами себи.

Такова болест и умном раденику онемогући рад и посао, а камоли ономе, чији посао захтева потпуну и телесну и душевну снагу.

Таковом болеснику више треба него здравом, јер он се нада животу, тражи помоћи и лека својој бољетици, троши док има.

Тако је и Милан радио, трошио а незарађивао, док није и последњу уштеђену крајцару дао за лекове, и онда је тек видио како је страшно погрешио, што се није уписао у занатлијско удружење. Али сад је све касно.

Болесник и мало дете то је исто, они захтевају, иште и траже, не питају имали се или нема, од куда ће се то набавити. Њима мора бити.

Може ли што страшније бити него кад једна породица дође у тај немио положај да ствари из куће продаје да хлеба купи.

Сваки комад и парче ствари горко је оплакала Миланова жена, њојзи се од бола и туге срце цепало, али је морала то чинити до последњег парчета. А како је било Милановој деци? Они беху мали и неразумни.

И једног дана однеше Милана у болницу, а жена и деца. . . .

* * *

Освану хладан и суморан јесењи дан, а око 7 часова изјутра са црквеног торња за-

зар је то чудо [illegible] тај наш занатлија да се бори с лавом, фабричаром, који располаже с грдним капиталом? Не. То није могуће!

Али кад смо се већ хиљадама пута уверили, да су фабричке производње фалишно, вештом само за око израђени, онда је ваљда боље оставити оно неколико људи, што упропастише хиљадама занатлија, па потпомагати наше људе, наше занатлије, с којима живимо; с којима делимо добро и зло. Не треба бегати од нашег занатлије па ићи туђину, јер туђин не зна ни да сте живи. Ако вам и силом натури хрђаву израду — не одговара за њу, али наш занатлија, који вам је сваки дан пред очима, мора вам добар посао дати.

Поматати неколико туђи људи, а убијати толике силне наше занатлије, који као озебо сунце очекује на рад, није родољубиво, није својски — То је туђински.

Занатлија је наш усљед фабрички производа и хрђавих времена пропао, он тражи и чека, стрпљиво чека помоћ од свога света с којим живи, ал помоћи ни од куд нема. . . Он је дакле, и даље остављен, на милост и немилост својих гониоца — фабричари; он ће и даље морати у беди и невољи све црње и црње дане очекивати? Мораће с тужним срцем гледати у своју очиту пропаст, али помоћи ни од куда бити не ће. Не ће? . . . Онда ћемо још и даље слушати тужан вапај нашега занатлије и тај вапај мораће се једном чути, кад хиљадама занатлија узвикну: Помоћ! Помоћ!

Из науке.

ХЕМИЈА.

Пре но што ћу драги читаоче да ти пишем о хемиским законима и правилу, рад сам прво да ти протумачим шта значи та реч „хемија“ (Chemie), а надам се да нећу трошити у лудо артију и мастило, што у нашем занатлијском сталежу биће их доста који ту реч ни чули нису, а камо ли да је разуму шта она значи; ми смо Срби занатлије јако унатраг заостали од других сретнијих народа, и сам сам пређе мислио да реч: хемичар: значи толико исто, колико и фарбар који фарба без и вуну. Имао сам једног пријатеља и тај је био фарбарски помоћник, а на своје посетнице (Visitkarte) дао је штампати испод свог имена хемичар. Сигурно ни он није знао право, шта то значи јер иначе то неби чинио, јер он не беше ништа друго, него обичан фарбарски калфа, као и остали фарбари на селу. Многи ће овде, можда рећи; па на што нами занатлијама и да знамо шта значи та реч хемија? Ми нисмо сви фарбари. Али није тако. Занатлија се и бави најпре [illegible] појавама, па и ако ми занатлије не можемо бити хемичари, ипак треба да нам је хемија позната бар у неколико. Та кад би пекар познавао хемију, не би му лебац једанпут прекисо, а други пут опет не докисо, а кишњење леба и није друго ништа, до хемиски процес. И зар нетреба ковач и бравар да познаје хемијски састав челика и гвожђа, којег сваки дан кује? Кад би лончар знао испитати (анализовати) иловачу у својој околици, зар би је морао куповати из даљих крајева? Даклем како видимо, хемија је нужна и нашој домаћици у кући, кад прави кисело млеко и сир, а понајвише нама занатлијама скоро свима.

Овде ми није намера наводити хемијске појаве потанко свих појединих струка заната, то ћу оставити за други пут, сад сам само рад, да наше читаоце упознам у опште са хемијом и да растумачим ту туђу нами нејасну реч: хемија.

Хемија је једна грана природних наука, исто тако, као и сестра јој физика. Хемијски појави посматрани су још у прастара времена од Египћана, што се налазе и данас на старим египатским споменицима. Разуме се, да су то били тек цигљари, који су цигљу правили, којом ће доцнији народи тек ту велељепну зграду хемију зидати. У доцнија времена примише ту науку Грци, па онда Римљани, али ту поста та наука већ нешто друго, т. ј. оде кривим путем и поста тако звана данас „алхемија“, но толико се далеко не могу упуштати, морам само напоменути да су алхемисте били људи они, који видећи, шта хемија у себи скрива, брзо се хтедоше тиме користити и хтедоше брже боље од олова, бакра и т. д. злато правити, те не само да сами натрчаше него и многе своје суграђане на танак лед наведоше, те многи целим својим иметком, а многи и главом платише.

Ми знамо на пример, да је римски цар *Калигуа* из сумпорног сичана (Schwefelarsenik) покушавао злато правити. Међу тим је цар *Дијоклецијан* дао налог да се све књиге у његовом царству које о хемији пишу, на ватри спале. Даклем, ту видимо; шта су алхемисте биле и какве је трзавице та славна и данас тако корисна по нас наука хемија морала да претрпи док је до овога ступња дошла, на каквоме се данас налази. Морам још у кратко напоменути да су неке алхемисте тражиле, да пронађу „камен мудрости“ а други опет „живот-балзам“ (Lebenselixir) и т. д., које ми данас увиђамо, да је велика глупост била и ништа друго.

(Наставиће се.)

Карбид.

Разне вести.

Занатлијске школе у Русији. У Русији се на све стране заводе занатлијске школе и мушке и женске. Руска велика царевина троши сваке године грдан новац за подизање таких школа. То се чини не само у европским покрајинама велике Русије, него и у Азији па и у Кини. А сад у Порт Артуру заводе и женску гимназију. Сретна држава! Ми ћемо се побринути да нашим читаоцима сасвим тачно прикажемо ове руске занатлијске школе; на које и сам руски цар Николај II. грдан новац троши, само да занатлијство у Русији буде што боље усавршено у свакој струци.

Југословенско раденичко удружење у Паризу. Концем прошле године основано је у Паризу „Југословенско раденичко удружење“, коме је цел да прикупља у једну целину растурене чланове српских и хрватских раденика, да их образује и спрема за грађански живот и за борбу радничког сталежа. Фебруара 4. изабрало је удружење себи управу у којој нема председника, него тајник је г. Мита Поповић, благајник Карло Тањан, књижничар Ђорђе Максимовић, а одборници су: Лаза Минић и М. Младеновић. Управа моли све пријатеље радничког сталежа, да их потпотогну, било у новцу, било пак у књигама. — Ми желимо да ово лепо радничко друштво напредује у своме тешком, али племенитом подузећу. Камо среће кад би сви радници једном увидили, да им је слога нужна. Јер без слоге и братске љубави, раднички сталеж мора пропасти.

„Застави“ телеграфишу из Брина, да су тамошњи тикачи решили, да преко једног послaнства затраже од фабриканата, да само 10 сати на дан раде! Ако се не буду фабриканти овоме захтеву одазвали, [illegible]качи ће онда штрајковати. (Било би време, да се већ једном увиди, да су радници свију творница и сувише дугим радним временом оптерећени. Прим. уред. „Срб. Занатлије).

Правда побеђује. Познато ће бити, да је између аустро-угарског дунавског паробродског друштва и српског бродарског друштва, дошло до жестоке борбе, тако да је аустро-угарско дунавско паробродско друштво пало на несолидну конкуренцију, само да упропасти српско бродарско друштво. Но, како нам сада јављају из Београда, да је аустро-угарско паробродско друштво увидило, да јој је узалудна борба била, те је позвала српско друштво да се измире. Измирење ће бити на српском земљишту. Но српско бродарско друштво још пре него што се упустило у приговоре, ставило је услов, да пловидба српске лађе за Земун и на даље остаје и да се то питање не може ни узимати у претрес.

Пао са скеле. Зидарски помоћник Антоније Унтермајер пао је ових дана са скеле при раду на новој згради новосадске мађарске трговачке школе. Смртно озлеђени пренет је у болницу, где је у недељу умро.

Радници у Антверпену прегли су да сами себи помогну, па тако раде и радници у Брислу и Гану. Усљед тога прегнућа жале се крамери у истим местима, а радници се радују јефтиноћи. У Антверпену су радници подигли на акције пекарницу; подписали су акције по 20 круна, па међу собом деле чист добит. Наравно да пазаре сви листом у својим пекарницама. Социјализам оставили су на страну и увидели да им не треба, него гледају да се удружују економским пословима и тиме да поправе своје стање.

Свашта на свету. Једном Енглезу пало је на памет да у заливу Сијамском учини неки покушај. Мислио је, да би велике морске корњаче биле способне да вуку лађу. Дао је начинити за њих неку особоту лађицу и купи две грдне морске корњаче. Начини за њик формалне амове са уздама, а на лађици утврди дугачку руду, те тако упрегне поред руде те две велике корњаче, он пак седне на лађицу и ухвати узде да управља корњачама. То је донекле лепо ишло, и Енглез је уживао, како корњаче лепо вуку лађицу. Али кад корњаче далеко оставе пристаниште, па се дохвате дебелога мора, забадава је Енглез са уздама навијао на десно, па на лево, корњаче иду правцем, куда је њина воља била, све даље на дебело море. Поче се већ и сутон хватати, а Енглез не сме ноћу са лађицом на дебело море, него пресече амове, пусти корњаче, а он са мрнарима веслај док није сретно приспео у луку.

Први мај. . .

У малој полумрачној и влажној соби за столом, замишљено седи стари занатлија. Лице му је бледо и увело, а очи потавниле.

Два корака даље, у доста истрошеној постељи лежи болесник.

Близу постеље стоје троје мале деце.

Стари занатлија час погледа на болесничку постељу, а час опет на оно троје голе и неопране деце, па се опет окрене зиду да скрије сузе.

Болесник мрмља неке неразумљиве речи. . .

Стари занатлија приђе болеснику:

— Теби је још хрђаво? . . .

Деца се згледнуше.

Болесник још говори не разумљиво. . .

Деца се сневеселише.

— Јел' ти боље? пита стари занатлија своју жену.

— Ја ћу умрети — скоро не чујно одговори болесник.

Деца вриснуше у плач:

— Мајко, мајко! слатка мајко! . .

На једанпут рупи неко у собу.

— Данас је први мај! . . — каже исти.

Старом занатлији грунуше сузе. Деца поново вриснуше.

— Хоћу станарину, или одмах напоље из моје куће!

Стари занатлија погледа на распеће Исуса Христа, које је у близини о зиду висило, па тешко уздахну.

— Ако ми до подне не платите стан, губите се из моје куће. . .

— Немам ни крајцаре, немам ни . . . а како

зар је то чудо [illegible] тај наш занатлија да се бори с лавом, фабричаром, који располаже с грдним капиталом? Не. То није могуће!

Али кад смо се већ хиљадама пута уверили, да су фабричке производње фалишно, вештом само за око израђени, онда је ваљда боље оставити оно неколико људи, што упропастише хиљадама занатлија, па потпомагати наше људе, наше занатлије, с којима живимо; с којима делимо добро и зло. Не треба бегати од нашег занатлије па ићи туђину, јер туђин не зна ни да сте живи. Ако вам и силом натури хрђаву израду — не одговара за њу, али наш занатлија, који вам је сваки дан пред очима, мора вам добар посао дати.

Поматати неколико туђи људи, а убијати толике силне наше занатлије, који као озебо сунце очекује на рад, није родољубиво, није својски — То је туђински.

Занатлија је наш усљед фабрички производа и хрђавих времена пропао, он тражи и чека, стрпљиво чека помоћ од свога света с којим живи, ал помоћи ни од куд нема. . . Он је дакле, и даље остављен, на милост и немилост својих гониоца — фабричари; он ће и даље морати у беди и невољи све црње и црње дане очекивати? Мораће с тужним срцем гледати у своју очиту пропаст, али помоћи ни од куда бити не ће. Не ће? . . . Онда ћемо још и даље слушати тужан вапај нашега занатлије и тај вапај мораће се једном чути, кад хиљадама занатлија узвикну: Помоћ! Помоћ!

звони мало звоно, које огласи смрт каква убога сиротана. Тужни звуци овога звона који се губише у хладноћи и суморности овога дана, сигурно нису допирали до уха многих и многих, јер се они изгубише и пречуше, а код мене изазваше љубопитство да дознам, чији се јадан и бедан живот угасио, и једва после дугог питања које умро, добих одговор: мајстор-Милан.

Јадни Милан. . . . тешко деци!

Сутра после подне одох да га одпратим.

Грозан ли је то призор био!

Жена и деца око његова мртвог тела плачу и наричу тако тужно и жалосно, да човек и најтврђа срца, није у стању уздржати се а да се не заплаче, кад види тако страшну и ужасну несрећу, једне пре тако срећне и задовољне породице.

Тужни звук црквеног малога звона, помеша се са још тужнијим плачем и јауком ових бедника и Милана понеше. . .

Милана спустише у раку, а нас једно десетак пратиоца рекосмо: Лака му црна земља била. . . .

Врати смо се сваки својој кући размишљавајући о несрећној породици Милановој.

Ми дођосмо кући. А они? Миланова жена и деца куда ће они? У свет . . . на понижење можда и срам!?

Занатлијски пријатељ.

ћу се селити кад ми је жена на' самртној постељи?!

— Натоварите је на кола — каже бездушни господар.

Стари занатлија стиште песницу, али се опет утиша па моли:

— Смилујте се на ову кукавну децу!...

— Носите и те штенце...

Стари занатлија прво погледа на неки стари захрђали самокрес, који у близини беше, али вриска дечија отрже га од тог предмета и он клече пред бездушника...

— Нема милости — плати, или сели!..

*

После једног сахата дође наоружани полицај, да избаци бедног занатлију из стана. Али, кад је видео, да се болесница с душом бори, и њему засветлише сузе, па оде грдећи бездушног господара. —ца.

Српским композиторима.

На позив од 12. марта о. г., управљен на српске пјеснике, стигло је потписаном одбору 16 *славопоја* пјеснику-слављенику.

Одбор је изабрао за *славопој* пјесму Стевана *Бешевића*-Петрова, која је испод овог позива отштампана.

Овим се позивају сви српски композитори, да овај славопој *компонују* и композицију пошаљу **најдаље** до 6. (18.) маја на адресу: Г. др. Богдана Медаковића председника одбора за Змајеву прославу у Загребу.

Најбоља и најзгоднија композиција биће награђена са **шест цесар. дуката.**

У Загребу 8. (20.) априла 1899.

Одбор за прославу педесетогодишњице пјесника Змаја Јована Јовановића.

Предсједник: Др. Никола Радивојевић.

Тајник: Сава Стојановић.

*

ЗМАЈЕВКА

у славу педесетогодишњице књижевног рада Змаја Јована Јовановића.

Дични сине славна рода,
Српске нам те виле дале;
Благодарна срца наша
Теби поју песму хвале...
Нек' се вине
У висине,
Где трепери зорин сјај.
Нек' полети
Кроз врлети
У Србинов сваки крај.

Нек' се вине, нек' пресине
Као жижа вечна плама,
Као твоја ведра душа
У бисеру од — песама.
Зраком сјајном
Вечно-трајном,
Нек' обасја српски склад,
Да кроз таму
У том храму
Заблиста се среће над.

Ој, нек' сине вера јака,
А вилинске песме твоје,
Нек' поведу Срб-јунака
Правом циљу среће своје.
Пола века
Пјесмо-јека
Нек' нам љубав буде плод.
Венаца прави
Твојој слави
Још дугује српски род.

Стеван Бешевић-Петров.

Од 16 поздравних пјесама, које су стигле одбору за Змајеву прославу педесетогодишњице, одабрао је одбор ову поздравну песму. — Пр. уредн. „Срб. Занат.“

Србима занатлијама.

Овај први број „Србина Занатлије“, шаљемо свима онима пријатељима, за које смо мислили да ћеду се претплатити и чије смо адресе могли набавити. Они пак, који нису лист добили, нека се не срде, јер ми не познајемо све занатлије; нека нам само јаве једном картом, па ћемо им одмах послати. У једно молимо све пријатеље, ***који желе лист држати да нам одмах претплату пошљу.*** Они пак, који не мисле лист држати, ***нека нам га позрати.***

Молимо пријатеље у Ст. Бечеју, Шиду, Сомбору, Вршцу, Черевићу и Тителу, да нам на наше писмо што пре одговоре.

На послетлу молимо све пријатеље занатлијског живља, да се својски заузму код Срба занатлија, да се што више на „Србина Занатлију“ претплате.

Најновије вести.

Прелаз у православље. Вереница црногорског престолонаследника војвоткиња *Јута* од Меклегбург-Стрелца прелази по жељи свога вереника у православну веру и добила је већ и дозволу од свога оца. Овај светли чин извршиће руски прота у берлинској руској цркви, а сватови ће бити на јесен у Цетињу.

Лековите Бање у Србији. Посетиоци лековитих Бања у Србији уживаће повластицу у подвозу, од 1. маја до 15. октобра 1899. закључно. И ове се године отвара постаја за Врањску Бању.

Нове жељезнице у Србији. У западној Србији дала је влада концесију за грађење и експлоатацију нових жељезница, фирми Едварду Р. Калтропу и Д. Маркусу из Лондона. Иста влада даје њима и њиховим правним наследницима концесију за градњу и експлоатацију ових пруга: 1. Београд—Обреновац—Лајковац—Ваљево—Косјериће—Пожега; 2. Сталаћ—Крушевац—Трстеник—Краљево—Пожега—Ужице; 3. Ужице—Кремна—Мокра-Гора—Босанска Граница; 4. Ваљево—Осечина—Завлака—Лозница—Босанска граница; 5. Шабац—Лешница—Лозница, и 6. Крагујевац—Губеревци—Краљево. Градњу жељезнице дужни су концесионари отпочети у року од 1 године дана. Сво особље, које буде градило и експлоатисало ове пруге, мора говорити српским језиком, а при примању у службу слободни су акционари узимати особље ма које народности, али се обвезују, при једнакој квалификацији вазда претпоставити Србе.

Пољаци и Руси радници у Пруској. Из просвећене Пруске краљевине не престају протеривати Пољаке и Русе способне и вредне раднике. — Сада су из Берлина протерали 50 радника Галичана, који су радили у фабрици цигаља.

Објава годишњег вашара у Новом Саду. Новосадска варошка капетанија издала је ову објаву: Идући Новосадски вашар одржаће се 20., 21. и 22. маја по нов. кал. — Дотеривање свиња није дозвољено.

Парни млин у Новом Саду пао под конкурс. Догодило се што се за дуго исчекивало; прошле среде пао је млин под конкурс. Покушавало се све могуће, да се млин спасе али се није успело. За куратора постављен је там. адвокат Др. Салаји.

Одговори уредништва.

Г. Карбид, Беч. И ми смо на то помишљали, да би добро било да доносимо разне илустрације (слике) у нашем листу, како би нашим читаоцима могли не само описати неки предмет из стручне науке, него да им и у слици прикажемо. Али, доносити слике у листу скопчано је с великим трошком. У осталом ми ћемо видети како ћеду се Срби занатлије одазвати с претплатом, па ћемо онда лако приговарати о илустрацији листа. Онда би пристали онако, као што смо Вам у писму одговорили. Српски Вам поздрав!

Г. Х. у М. Мило нам је и веома је лепо од вас што сте прионули на скупљању претплатника. Вредних скупљача овај лист и треба. Молимо да нам што пре скупљени новац пошљете. Занатлијски поздрав!

Књижевност.

Изашао је 17. број **„Бранкова Кола“** са овим садржајем: Божа С. Николајевић [Хајделберг]: *Тренуци.* (Песма). — Чеда Мијатовић [Лондон]: *Кнез Градоје од Орлова Града.* (Приповетка из времена боја на Косову). 17. — Зар. Р. Поповић [Београд]: *Пред Косовом.* (Белешке из доба 1874—1878. године). 9. — Гроф Л. Н. Толсти *Воскрсеније.* (Роман). 4. — Из автобиографије дра Јована Суботића. 6. — Проф. Милутин Јакшић [Карловци]: *О Арсенију IV. Јовановићу Шакабенти.* (Лекције из историје карловачке митрополије. 16. — Ковчежић: Књижевне белешке. Просветни и друштвени гласник. Белешке о уметности.

„Бранково Коло“ излази у Ср. Карловци сваког четвртка. Цена је листу за Австро-Угарску Босну, Херцеговину, и Црну Гору на годину 5 фор. (за ђаке 3 фор. 50 н. годишње). За Србију и све остале земље годишње 6 фор.

Овај изврстан српски белетристичан лист препоручујемо браћи занатлијама, најтоплије, коме је год могуће нека се на њ' претплати.

Изашао је 7 број **„Босанске Виле“** са овим садржајем: *Пјесме*: Домовини из Петрограда, од Драгослава. — *Облаци*, од Јакова Р. Шантића. — *Приповјетке*: *Часлов*, од Сенћанина. — *Луди Арса*, од Мих. Милановића. — *Бајадера*, од Ник. Д. Илића. — *Поука: Гавран у Почитељу и Хаџи-бег на Хутову*, од В. В. Вукаловића. — *Српско православни св.-успенски манастир Режевић у Пастровићима у Боки Которској*, од Д. Миковића. — *Српске народне умотворине: Српске народне женске пјесме*, забиљежио Душан Тривковић. — *Листак.* „Босанска Вила“ излази у Сарајеву (Босна) двапут у месецу а цена јој је за све крајеве на год. 4 фор., на по године 2 фор. Ђаци добијају лист за 3 фор. За краљевину Србију 10 дин., а за ђаке 8 дин. Претплату и рукописе треба слати на уредништво. Неплаћена писма не примају се. Рукописи не враћају се. Писма из Србије маркирају се 25 пара дин.

Власник и одговорни уредник:
Јован Л. Богдановић.

Штампано:
У Српској Манастирској Штампарији.

Књижевни оглас.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ

Одлучили смо да издамо у српском преводу проф. Јов. Максимовића (које се прештампава из „Бранкова Кола“)

ВАСКРСЕНИЈЕ

најновији роман Грофа Л. Н. Толстога. Само име аутора, великог руског романсијера и мислиоца, а и досад нечувен, сензационалан успех **Васкрсенија** по целом образованом свету, најбоља је препорука за само дело.

Превод ће изалазити у свескама од 3 (три) табака, а цело дело изнеће од прилике 10 свезака. Цена свесци 20 новч.

Прва се свеска штампа и послаће се за који дан претплатницима.

Ко нам плати у напред за 5 свезака, послаћему се о нашем трошку.

У *Карловцима* на Ђурђев дан 1899.

Књижарница
код Вука Ст. Караџића
(Свет. Ф. Огњановића)
у Ср. Карловци.

ОГЛАСИ.

Алвиџинско-шећерџински алат.

Ко жели купити **алвиџинско-шећерџински алат,** који је врло добро уређен и може га добити и под повољним условима, нека се обрати на администрацију овога листа. За одговор треба приложити једну марку од 5 новч. 1—